

• MEREHARIDUS EESTIS • MEREHARIDUS EESTIS •

Kakskümmend kaheksa eesti meremeest

Neile noortele meestele, kes grupipildil näha, oli möödunud kuu kolmeteistkümnes, reede muide, üks tähtis päev. Äsja ütles Tallinna Merekooli juhtkond neile lõpuaktusel kõik, mis seni veel ütle mata, surus kätt ja ulatas laevajuhi diplomid. Üks neist kahekümne kaheksast. Madis Lepik, kes on meie teisel pildil, oli koos ema ja pr. Aime Urmiga, kelle juures ta kooli ajal Tallinnas elas, juba minekul. Kõik kolm arvasid, et selles koolis oli mõtet käia küll — ehkki seni veel on paljud asjad seal ajast-arust. Aga sel pidulikul päeval ei hakanud me ei teda ega teisigi vastseid täieõiguslikke eesti meremehi rohkem tülitama, et mis, kuidas ja mispärast, vaid läksime nädal hiljem kooli uue juhi **TARMO KÕUTSI** jutule.

Kuidas see juhtus, et kõik need kakskümmend kaheksa on eesti poisid?

Eks ilmselt neli aastat tagasi sai nad laevajuhtimise erialale vastu võetud.

Kuhu nad tööle lähevad? Kas kõik saavad laevasilda?

Kõik määrati Eesti Merelae-

vandusse. Aga kui paljud kohe tüürimeestena sõitma hakkavad, seda ei tea praegu öelda. See selgub tööle määramise käigus. Kaadriorakonnas juhtub ju tihti, et olukord muutub: oleneb, kuidas laevad sisse tulevad, kui palju on meeskonda vaja, kas keegi jääb haigeks või muidu meilt ära läheb.

Leningradi Kõrgemasse Merekooli astumisega on niimoodi, et eesti poistest seekord keegi sinna ei saa, sest nad ei teinud eksamit ära.

Missugust nimelt?

Matemaatikat. Tahtjaid oli seitse poissi. Poisid räägivad niimoodi, et nad ise ei suhtunud sellesse küllalt tõsiselt.

Kõik seitse?

Jaa. Aga muidu läksid meilt minejate sisseastumiseksamid väga edukalt — teiste meretoolide poistega võrreldes. Lätist sai 85 soovijast viis sisse, Leningradist 92 soovijast 2, aga meie 25 pürgijast sai sisse kümme. Kurb, aga tõsi, et eesti poisse nende hulgas ei olnud. Kõigil oli üks õpetaja, üks programm. Olid spetsiaalsed ettevalmistuskursused, sest matemaatika lõppes

neil praktiliselt esimese kursusega. Aga nad lihtsalt ei vaevanud ennast sellega.

Kas viit aastat õppimist peale teie kooli on vaja?

Mina arvan, et peale meie kooli ei oleks üldse vaja... Aga see on ainult minu arvamus, kahjuks. Kuid ma loodan, et tulevikus see ikkagi niimoodi hakkab olema. Sest kui me arvestame meie kõrgema hariduse tulevast arengut — alates sellest aastast tuleb kõrghariduse ümberkorraldamine —, siis ma arvan, et juba tulevast aastast me saame oma kooli kvaliteeti tõsta. Tõstmine tuleb muidugi juba sellelgi aastal, ja üsna tugevalt. Alates inglise keelest, õppeprogrammidest ja õppejõududest.

Jah, kuulukse, et teil on õpetajate poole peal pereheitmist?

Selleks on mitmeid põhjusi. Peamine vast see, et vana moodi enam õpetada ei saa — juba sellegi pärast, et eesti poistele tuleb anda haridus ikka eesti keeles. Teine põhjus: õppeprogrammid, mis meil on aastaid olnud kuidagi kinni külmutatud, said

nüüd tugevasti läbi tolmutatud, liigne välja visatud ja erialaaineid tugevdatud. Kogu programm sai viidud IME nõudmistega vastavusse. Ikka tõsiselt, mitte fiktiivselt. Ka oli aastakümnetega kogunenud kollektiiv, kellest kõik vast ei suuda enam ajaga sammu pidada. Seoses kõige sellega tuligi meil siin mõningaid muutusi.

Oli veel üks põhjus: meile anti üle mõne laevanduse osakonna senised funktsioonid; õppekombinaat, treeninglaev ja raadiolokatsiooni treeningseade tulid ka meie katuse alla. Sellega muutus meie tegevuse profiil tunduvalt ja rohkem on vaja õpetajaks professionaalseid meremehi. Nende küsimuste lahendamiseks oleme kaks viimast kuud tegelnud.

Kas uus õpetajaskond on nüüd selles mõttes professionaalne?

Arvan, et on, ehkki sada protsenti just öelda ei oska. Abiks on muidugi meie oma teenekad kaptenid: Roland Leit, Eduard Hunt, Rein Raudsalu. Jah, on meremehi, kes on nõus meid aitama. On

aateinimesi. Sama võib ka mehaanikute kohta öelda. Ka laevanduse juhtkonnas on meie probleemid leidnud küllaltki palju arusaamist. Seda nii majanduslikust kui moraalsest küljest. Näiteks saime laevanduse töökollektiivi nõukogult toiduraha jaoks toetust. Varem oli päevane toiduraha üks rubla nelikümmend kopikat, nüüd siis kaks rubla ja üks kopikas. See on tuntav abi, ja abi lubatakse ka edaspidi.

Saime loa teha viieteistkümne-inimeselised õpperühmad, mis on väga tähtis — suur vahe, kas tegemist viieteistkümne või kolmekümne inimesega. Tänavu võtsime vastu kuuskümmend poissi neljas rühmas.

Meie nädalaprogramm on väga tihe ja näiteks täppisteadusi on meil vaja väga pingeliselt omandada. Nii halbade algteadmistega poistest peame tegema ikkagi rahvusvahelise kategooria meremehed. Sest see üldkoolide baas, millega poisid tulevad, on lihtsalt madal.

Aga sisseastumiseksamid on teil ju ka?

Sisseastumiseksam ei näita poisi võimeid. Kui tal puudub õppimisharjumus ja harjumus ise end töötama sundida, tundide viisi töötama, siis me ei tee temaga midagi ära. Ja paraku on see puudu 80% poistest. Meil on üldse neli poissi ühele kohale, aga eesti rühma on see vahekord praktiliselt üks ühele. Nii et kes eksami ära teevad, saavad ka sisse.

Ent kas on kohustuslik ka kõik välja lasta?

Me ei lasegi kõiki välja. Sel aastal, minu siiatulekuga on poiste väljalangemise protsent suurenenud kahekordseks.

Nii et uus luud...

Luud on olnud karm. Kui niimoodi edasi läheb, siis ma usun, et meilt tulevad välja tõesti ainult õiged mehed. Ballastist saime praegu lahti. See ei olnud eriti lihtne, aga nii me tegime.

Merelaevanduse kaadri- osakonnas kurdeti, et 200 praktikandi ringis on vaja laevadele ära paigutada. Kas need on kõik teie poisid?

Mitte kõik, aga suures osas küll. Eestist pärit poisse õpib ju ka kõrgemas merekoolis ja on loomulik, et nad siin oma praktika läbi teevad. Eks merelaevandus on ka huvitav, et poisid laeva tulles oleksid ikka tõesti juba omad inimesed. Pole ju mõtet poisse koolitada näiteks Lõuna-Aafrikas ja pärast lasta sõitma Põhja-Jäämerele. Nad peaksid ikka kohalikes tingimustes harjunud olema ja neid tingimusi endale hästi ette kujutama.

Meil on omal praktikaosakond ja üks asedirektor tegeleb selle asjaga. Arvan, et saame hakkama.

Kõigile, kes laeva lähevad, **kinnitatakse kindlad juhendajad. Need on tavaliselt vanemkomandörid: vanemtüürimehed, teised mehaanikud, vanemmehaanikud või kaptenid.** Nad saavad õpetamise eest ka palgalisa ja on siis muidugi kohustatud poistega tõesti ka praktiliselt tegelema. Olen ise seda tööd teinud, kui kaptenina sõitsin. Sellest laeval poistega jändamisest on mul siin praegu palju kasu. Poiste psühholoogia on mulle nüüd küllaltki arusaadav.

Missugused on praktika tulemused?

Pidevalt on kuskil keegi praktilal. Kui viimasest grupipraktikast rääkida, siis saime "Professor Štšegolevi" kaptenilt oma poiste eest kiita — nende hea ettevalmistuse, distsipliini ja meresõiduoskuste eest. Seda muidugi teiste koolide poistega võrreldes, kõik on ju suhteline. Aga see näitab, et too grupp laevajuhte, kes seal oli, näitas üles just neid omadusi, mida me siin neil püüame arendada.

Meil pole enam oma õppe-laeva. Ilmselt me selle ikka **muretseme**, mitte küll suurel kursusel käivad poisid hüdrograafialaevade peal tutvumas, neid kasutatakse lihtsamatel töödel. Mere maik saab suhu. Ka tutvuvad nad Tallinna mõlema sadama ja laevadega, mis seal sees. Käivad treeninglaevas "Arzamass" ja teevad seal läbi ka tuleristsed. Arvan, et esimene praktika oli küllalt sisukas. Aga eks sügis näita.

Mis kiitusega lõpetanud

laevajuhtidest saab?

Punase diplomiga lõpetas neli poissi. Kokkulepe on, et nemad küll saavad silda, st. tüürimeesteks.

Mida õppekombinaadiga ühendamine on teie koolile toonud?

Esiialgu ei midagi peale, ütleme, ülearuste sekelduste ja peavalu. Aga tulevikus on plaan hõlmata mitte ainult poiste väljakoolitamine, vaid ka nende täiendkoolitamine, nende meisterlikkuse tõstmine kuni kõige kõrgema astmeni — vanemmehaaniku ja kapteniini. Õppekombinaat on seni olnud paralleelselt tegutsev ühik ja laevanduse juhtkonnal pole mõtet neid probleeme mitmesse lahtrisse jagada. On parem ja kergem, kui kõik need probleemid on ühe mütsi all. Õppekombinaadiga on seotud küllaltki suured plaanid. Sealne inglise keele kabinet näiteks on väga kõrgetasemeliste õppejõududega. Usun, et selle kabinetis kogemusi saaks kasutada kogu Eesti jaoks — kõrgema astme spetsialistide, näiteks kaubandusesindajate koolitamiseks jne.

Kuidas te selle peale vaatate, kui mereharidus kogu meie haridussüsteemiga kokku läheb, näiteks Haridusministeeriumi alla?

Olen nüüd meie haridussüsteemiga lähemalt tutvunud. Näen rõõmuga, et see muutub just sinnapoole, mille nimel ma olin nõus siia merekooli tulema. Praegune haridussüsteem muidugi ei rõõmusta, mina olen oma ideedega sellest ammu ees. Aga seal minnakse ka reorganiseerimise poole ja siis on meeldiv koostööd teha.

Arvan küll, et mereharidus peab olema mingil määral autonoomne. Meresõit on **valdkond, mis muutub väga kiiresti, areneb dünaamiliselt ja sellele koolile esitatavad nõudmised muutuvad samuti.**

Merekooli peamine puudujääk on, et kõik viimased aastakümned oli see lihtsalt üks paljudest kümnetest N. Liidu Mereministeeriumi õppeasutustest, mis valmistas ette spetsialiste abstraktselt Mereministeeriumi, mitte kindla paikkonna jaoks. Kordan veel kord, et tegelikult peab poisse ette valmistama tööks kindlates tingimustes — sõiduks Läänemerel, sõiduks Põhjamerel jne., ning kindlatel laevatüüpidel.

Nägin teil koridorides telinguid. Kas püüate maja teha niisuguseks, nagu see kunagi Tallinna Tütarlaste Kommertsgümnaasiumilt saades oli?

Nii suurt sihti me ei sea, seda kahjuks ei suuda, kuigi kõigest hingest tahan. Uus hoone peaks kahe-kolme aasta pärast valmis saama. Praegu teeme kõik selleks, et seni oleks siin majas võimalikult hubane ja inimsõbralik. Pingutame, et 1. septembriks oleks koolimaja värskendatud, parandatud ja vastavalt sisustatud. Pole saladus, et meie masinapark on küllalt vananenud. Laevandus tahab meid aidata.

Mis hoone tõelise ennistamise võimalustesse puutub, siis paraku on nii, et meil pole endal ühtegi spetsialisti ehituse ega remondi alal, ei kedagi, kes kellu kätte võtaks. Ise otsime töömehi. Raskusi on ka materjalidega, isegi lae-

vandus ei suuda meid alati varustada.

Kõik meie merekoolid kurdavad eestikeelse mere-terminoloogia ja õppevahendite puudumise üle. Nägin teie käes omaaegse merekooli direktori hr. Gustavsoni õpikut. Kas kunagi võib ilmuda ka hr. Kõutsi õpperaamat?

Oli siin varem selline rumal traditsioon, et iga uus kooli ülem lasi välja oma merepraktika õpiku ja vahet polnud neis mingisugust. Seda ma küll teha ei taha. Eesti-keelsete õpperaamatute redigeerimisel tahaksin aga oma võimete kohaselt abiks olla. Ees on vanade õpikute kaasaajastamine ja vene keelest tõlkimine.

Nüüd räägitakse palju inglise keele õpetamisest. See on loomulikult vajalik, aga ega ühe võõrkeele asendamine teisega veel asja muuda. Kuidas on lood eesti keele kui õppeainega?

Seda õpetame kaks aastat.

Meremeestel, kes tihti- peale igasuguste sündmuste keskele ja üldse igale poole satuvad, peab olema ka hea keskharidus.

See aasta on ilmselt viimane, mil meie õppeasutus meremehi põhikooli baasil ette valmistab. Kuigi selle aasta talvised ja suvised ettevalmistuskursused näitavad, et see keskkooli baas on õige nõrk. Näiteks suutis saksa keelt õppinud poistest sora-
valt vastata vaid viiest üks; ka inglise keelt õppinuil on lünki. Vene keel läks natuke paremini. Inglise keelest tahame teha teise kodukeele. Selle peame saavutama, tulgu mis tuleb.

Kui seni on olnud peamine komistuskivi informaatika — üldkoolidel on see nende vaesuse pärast jäänud täiesti selgeks tegemata —, siis peame arvestama, et sellise üldise madala taseme juures ei saa me teha maailmaklassiga spetsialiste. Tuleb umbes nii välja, et tee veel enne merekooli erigümnaasium... Küsimus on, kas teha meie üldise vaesuse ja mahajäämuse baasil spetsialiste vaid Eesti jaoks või tahta minna oma meremeestega maailmaturule. Meie koolis on informaatika ja matemaatika tugevama järjel kui ühes tugevas keskkoolis, nii et keskharidusega poistel on nende ainetega meil veel tükki tegemist.

Ühesõnaga, kui keskkooli baasil vastu hakkate võtma, siis on teil seda head keskkooliharidust veel võimalik täiendada.

Paraku ei ole keskkooliharidus üksnes reaalsed, vaid ka humanitaaria, kõik üldinimlik. Meremehel peab olema piisavalt informatsiooni, et oma maailmapilt luua ja mõista sündmusi, mille juurde ta satub. Minu jaoks on suur probleem meie poiste üldinimliku kultuuri nappus. Tekib suuri küsimärke koduse kasvatuse suhtes. Teiseks, see tänavabravuur, mis meil linnas kasvanud poistel praegu läbi kõlab... Vastuvõtul esitatavaile küsimustele oli täna väga erinev reaktsioon maa- ja linnapoiste poolt.

Kas matsi ja vurle probleem nagu Tammsaarel?

Jah, mingis mõttes patriarhaalne maailmakäsitlus, perekonnatraditsioonid, mis maal veel mõnel määral olemas — need mõjuvad väga

hästi lapse närvisüsteemile, tema reaktsioonile ja maailmatajule. See noor inimene, kes tuleb praegu maakohast, on palju kergemini vormitav kui üks linnapoiss. Linnapoiss on sisemiselt otsekui välja tõugatud, ta on oma ressurtsid peaaegu ammendanud, ta on pealtnäha aktiivne, aga närviline. Maapoisid on tagasihoidlikumad, endasse sulgunumad, aga neil on tasakaalu, tugevuse lävi palju kõrgemal.

Kevadel teie koolist tehtud loo pealkiri oli "Meri tahab mehist meest". Mille nimel ikkagi inimene on nõus minema niisugusele tööle, kus ta on ära lõigatud kodust, praegustes oludes praktiliselt ka informatsioonist ja samas ka sellest tapvast olimest, mis meid maa peal ümbritseb?

See on muidugi raske küsimus. Eks iga inimene ole omamoodi. Ilmselt aastatega muutub ka suhtumine meresse. Mõni läheb raha, mõni romantikat otsima, keegi läheb mõnele probleemile lahendust leidma, osa läheb lihtsalt maailmast aru saa-

ma. Ja vahel on see kõik segamini.

Kas on siis ikka ka neid, kes lähevad romantikat otsima?

Kindlasti. Kui otsustada meie poiste vastuste järgi, siis umbes, jah, pooled.

Kui te loobusite õppeplaanides aineist, mida seni tarvitati isiksuse kujundamiseks, siis millega te nüüd selle tühja koha täidate?

See on see, mis seni on puudu olnud — mitte ainult merekoolis, vaid kõigis koolides. See on noore häärasmehe kasvatamine. Tahame luua tervikliku kasvatussüsteemi, milles kõik peab just sellele suunatud olema. Selgete piirjoontega kontseptsioon on meil kujunemas. Tähtis on õpetaja enda eeskuju. Püüame muuhulgas õpetada ka peotantse ja lauakombeid. Esteetikal, lihtsalt kultuuril, ka kunstharrastustel on suur tähtsus. Siis, kui meie tänavused sisseastujad lõpetavad, saame otsustada, kas meie valitud suund on osutunud õigeks.

**Küsis Madli Vitismann
Dmitri Prantsu fotod**

• MEREHARIDUS EESTIS •